HELSINGIN
KÄRÄJÄOIKEUS

Helsingin käräjäoikeus
PL 650
00180 Helsinki

LAUSUNTO

22.12.2016

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 24.11.2016 OM 2/472/2016

Asia: Lausunto komission direktiiviehdotuksesta maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisoinnista

Euroopan unionin komissio on 22.11.2016 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi, joka koskee ensi sijassa yritysten varhaisen vaiheen uudelleenjärjestelyjä ja yrittäjien vapautumista velkavastuusta. Ehdotus sisältää myös toimia yrityssaneeraus-, konkurssi- ja velkajärjestelymenettelyjen tehostamiseksi.

Ehdotuksen tavoite on parantaa taloudellisissa vaikeuksissa olevien yritysten mahdollisuuksia toteuttaa varhaisen vaiheen uudelleenjärjestely ja välttää näin konkurssi sekä henkilöstön irtisanomiset. Ehdotuksen tarkoitus on varmistaa myös, että yrittäjät saavat uuden mahdollisuuden harjoittaa yritystoimintaa konkurssin jälkeen, sekä tehostaa maksukyvyttömyysmenettelyjä EU-alueella. Käräjäoikeus pitää mainittuja tavoitteita hyväksyttävinä. Maksukyvyttömyys on parhaiten estettävissä toimenpiteillä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa taloudellisten ongelmien ilmetessä, jolloin myös velallisen jatkamismahdollisuudet ovat myöhempiä vaiheita parempia ja velkojille aiheutuvat mahdolliset haitat voivat vielä jäädä vähäisiksi. Järjestely olisi osassa tapauksia mahdollista hoitaa myös osapuolten kesken ilman tuomioistuinkäsittelyä. Seuraavaksi on otettu esille yksittäisiä käräjäoikeuden näkökulmasta merkittäviä kohtia direktiiviehdotuksesta.

1. Uudelleenjärjestelyt varhaisessa vaiheessa

Uudelleenjärjestelyjen tavoitteena on auttaa yrityksiä jatkamaan toimintaansa ja säilyttää tätä kautta työpaikkoja. Maksukyvyttömyyden uhatessa taloudellisissa vaikeuksissa olevilla yrityksillä on ehdotuksen mukaan oltava käytössään tehokkaat uudelleenjärjestelykeinot velkojen tai toimintansa järjestelyyn, elinkelpoisuuden säilyttämiseen ja maksukyvyttömyyden estämiseen velallisen tai velallisen ja velkojien yhteisen hakemuksen perusteella.

Uudelleenjärjestelysuunnitelmaa koskevien neuvottelujen tukemiseksi voidaan tarvittaessa käyttää välitilaa (stay) yksittäisten täytäntöönpanotoimien pysäyttämiseksi. Välitila voi koskea kaikentyyppisiä velkojia. Se voidaan määrätä joko rajoitetusti tai koskemaan kaikkia velkojia. Välitilan kestoksi voidaan määrätä lähtökohtaisesti enintään neljä kuukautta. Välitilan kestoa voidaan velallisen tai velkojien pyynnöstä pidentää enintään vuoden pituiseksi. Pidennyksen edellytys on olennainen edistyminen uudelleenjärjestelysuunnitelmaa koskevissa neuvotteluissa ja se, ettei kenellekään osapuolelle aiheudu pidennyksestä epäoikeutettua haittaa. Välitila voidaan päättää kokonaan tai osittain, jos tarvittava määrä velkojia ei kannata uudelleenjärjestelyä koskevien neuvottelujen jatkamista tai velallisen tai järjestelyselvittäjän pyynnöstä. Välitilaa koskeva pyyntö on hylättävissä tai välitila peruutettavissa velkojien esityksestä, jos velkojille aiheutetaan sillä epäoikeutettua haittaa. Yleinen välitila estää insolvenssimenettelyjen käynnistämisen velkojien toimesta.

Välitila voi olla perusteltu velallisen tavoitellessa aidosti elinkelpoisen toimintansa uudelleenjärjestelyä sen jatkamiseksi. Välitilaa voidaan kuitenkin pyrkiä käyttämään myös väärin esimerkiksi konkurssihakemuksen estämiseksi. Täytäntöönpanotoimien keskeyttämisen väärinkäyttämisen estämiseksi välitilan määräämisen perusedellytykset tulisi riittävästi yksilöidä ja niiden avulla pitäisi olla arvioitavissa, ettei kysymys olisi välitilan väärinkäyttötilanteesta. Direktiiviehdotuksessa on mainittu eri seikkoja, joita välitilaa myönnettäessä tai pidennettäessä pitäisi ottaa huomioon arvioitaessa velkojille siitä aiheutuvia mahdollisia haittoja. Harkita pitäisi se, miten tällaisessa varhaisen vaiheen tilanteessa arvion perustaksi tarvittavat riittävät seikat, kuten tiedot velallisen epäasiallisista aikeista, saatetaan tuomioistuimen tietoon. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee selvästi ohjeistaa muun muassa tuomioistuimia siitä, miten yrittäjien rehellisyyttä arvioidaan.

Huomioon tulee ottaa myös se direktiiviehdotuksesta ilmenevä näkemys, että yritystoiminta, joka ei ole elinkelpoista, pitäisi päättää maksukyvyttömyysmenettelyn avulla mahdollisimman nopeasti. Tällaisille yrityksille ei tule antaa mahdollisuuksia pitkittää menettelyjä perusteettomasti esimerkiksi estämällä konkurssiin asettamisen selkeissä maksukyvyttömyystilanteissa.

Direktiiviehdotuksen 8 artiklasta ilmenevät vahvistettavaksi esitettävän uudelleenjärjestelysuunnitelman sisällön vähimmäisvaatimukset. Jäsenvaltioiden on luotava saataville suunnitelmaa koskeva sähköinen malli, mikä edesauttaisi suunnitelman laatimista ja tarpeellisten tietojen esittämistä. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava uuden rahoituksen ja väliaikaisrahoituksen suoja esimerkiksi etusijalla mahdollisesti seuraavassa konkurssimenettelyssä.

Velkojilla on oikeus äänestää ohjelman hyväksymisestä eri velkojaryhmissä. Tarvittavan äänienemmistön eri velkojaryhmissä saavuttanut suunnitelma olisi hyväksytty. Vaikka tämä ei toteutuisi, suunnitelma voidaan silti hyväksyä 11 artiklassa esitetyin erityisedellytyksin. Suunnitelman vahvistamisen vähimmäisedellytykset ja esteet ilmenevät 10 artiklasta. Sen 4 kohdassa edellytetään, että oikeusviranomaisen tai hallinnollisen viranomaisen vahvistusta tarvittaessa päätös on tehtävä viipymättä vahvistuspyynnön jälkeen ja viimeistään 30 päivän kuluessa pyynnöstä. Mainittu määräaika on lyhyt ja edellyttää, että mahdollisesti tarvittavat kuulemiset on suoritettu ja tarvittava ratkaisuaineisto kokonaisuudessaan on pyynnön esittämisen yhteydessä toimitettu viranomaiselle, jotta ehdotetussa 30 päivän määräajassa päätös olisi ainakin pääsääntöisesti annettavissa. Esiin saattaa tulla kuitenkin myös tilanteita, joissa mainittua määräaikaa ei pystytä noudattamaan, mikä olisi myös aiheellista huomioida.

Direktiiviehdotuksen 13 artiklasta ilmenee, että ratkaisevan tahon on otettava tarvittaessa kantaa yrityksen arvoon eri tilanteissa ja että jäsenvaltioiden on varmistettava, että ratkaisijoilla on tarvittaessa arvioinnissa käytettävissään päteviä asiantuntijoita apunaan.

Viranomaisessa vahvistettu suunnitelma sitoo siihen osallisia, jotka on määritelty suunnitelmassa. Muihin velkojiin suunnitelma ei vaikuta. Suunnitelman vahvistamisesta olisi valitusoikeus ja valitukset käsiteltäisiin kiireellisinä.

2. Yrittäjien uudet mahdollisuudet

Ylivelkaantuneet yrittäjät pääosin vapautettaisiin veloistaan enintään kolmen vuoden määräajan kuluessa. Tavoite on kannustaa uutta yritystoimintaa. Mainittuun määräaikaan voisi sisältyä velvollisuus osittaiseen takaisinmaksuun yrittäjän taloudelliset olosuhteet huomioon ottaen. Jäsenvaltiot voisivat olla sisällyttämättä velkavapautukseen tiettyjä velkoja, kuten vakuusvelkoja ja rikosperusteisia velkoja. Mainitun määräajan päättyessä pääsääntöisesti poistuisivat myös mahdolliset esteet muun muassa ammatin ja liiketoiminnan harjoittamiselle, paitsi poikkeustapauksissa, kuten yrittäjän toimittua epärehellisesti. Jäsenvaltioiden tulisi varmistaa, että yrittäjien yritystoimintaan liittyvät velat ja yksityiset velat käsitellään samassa velkavapautusprosessissa tai jos ne käsitellään eri prosesseissa, ne koordinoidaan toisiinsa. Käräjäoikeudella ei ole ehdotuksiin edellä mainituilta osin huomautettavaa.

3. Maksukyvyttömyysmenettelyjen tehostaminen

Tältä osin tavoitteena on lyhentää menettelyjen pitkää kestoa ja alentaa niiden kustannuksia, mitkä ovat myös tuomioistuimen näkökulmasta tavoiteltavia seikkoja. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että direktiiviehdotuksen tarkoittamien asioiden käsittelijät muun muassa tuomioistuimissa saavat tarpeellista koulutusta tehtäväänsä. Asiat tulee käsitellä tehokkaasti ja kiireellisesti riittävää asiantuntemusta ja erikoistumista tuomioistuimissa hyödyntäen. Asioiden tavoiteltu viivytyksetön ja osaava käsittely edellyttää, että kysymyksessä olevien asioiden ratkaisijat tuomioistuimissa saavat ehdotuksen mukaisesti riittävää erikoistumiskoulutusta tehtäviinsä.

Artikla 28 velvoittaisi jäsenvaltiot myös huolehtimaan siitä, että useat siinä mainitut toimet ovat suoritettavissa sähköisesti myös eri maiden välillä. Mainittu tulee ottaa huomioon jo käynnissä olevia sähköisen käsittelyn menetelmiä kehitettäessä.

Muilta osin käräjäoikeudella ei asian käsittelyn tässä vaiheessa ole lausuttavaa.

Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Hannele Piisi.

Laamanni Tuomas Nurmi